

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.12 (3420) ●

● ЧАЦВЕР, 26 САКАВІКА, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Прытулак
любаві,
купалаўскі дом ...**
Беларуская школа
ў Рызе адсвяткавала
20-годдзе **Стар. 2**

Магдалена і Мікалай
Культурная грамадскасць
ушанавала годныя даты
беларускай гісторыі,
звязаныя з лёсам славытых
землякоў **Стар. 3**

Прыгожыя і яркія абярэгі
Майстрыха з Браслаўшчыны
вучыла супляменнікаў
распісваць велікодныя яйкі
ў Даўгаўпілсе, у Цэнтры
беларускай культуры **Стар. 4**

СУПЛЯМЕННІКІ

Мелодыі светлай тугі

Што беларусы жывуць па ўсім свеце — вядома. А хто канкрэтна з нашых ёсць, напрыклад, у Іспаніі?

Кацярына Мядзведская

Леташні другі Фэст мастацтваў беларусаў свегу паказаў: Беларусь цікавая не толькі для супляменнікаў, якія жывуць у замежжы. Лёгка пераканацца: таму спрыяюць нашы таленавітыя землякі. Прынамсі, дзякуючы ім на фэст прыезджалі і тыя госці з Іспаніі, якія не маюць родавых беларускіх каранёў.

Салаўіная песня

У складзе гурта з Іспаніі было 10 чалавек, карэнных жыхароў сонечнай краіны. Прывезлі на Фэст праграму з дванаццаці песень, палова якіх — беларускія. Адкуль у людзей, сярод якіх ніводнага прафесійнага музыкі, цікавасць да беларускай культуры? Адказ просты: кіруе гуртом былая віцябчанка Іна Салаўёва. Жыве ў Мадрыдзе 20 гадоў, працуе ў Музычнай акадэміі, выкладае музыку. Шмат увагі надае спеўнай культуры славян. Сярод вучняў ёсць і зусім малыя, і падлеткі. Кіруе Іна і хорам

дарослых. Якраз з апошняга і вылучыліся энтузіясты, якія захацелі пабываць у Беларусі. “Гурт створаны зусім нядаўна, нават назвы не паспелі прыдумаць, — гаварыла мне на пачатку восені Іна. — Праўда, мой муж Крысціян Медыявілья, які таксама ў складзе гурта, прапаноўвае назваць яго “El guiseflor” — “Салавей”.

Менавіта з-за Крысціяна Іна і пакінула Віцебск. Кажы, з першага позірку закахалася ў мадрыдскага паклонніка. Пазнаёміліся, калі з фальклорным гуртом “Белыя росы” была там на гастролях. Крысціян дзеля каханай праз паўгода навучыўся гаварыць па-руску, і гады два ездзіў да яе ў Беларусь, пакуль яна не згадзілася стаць яго жонкай. У сям’і ёсць 15-гадовы сын Руслан, які добра размаўляе па-руску, грае на гітары і фартэпіяна, спявае. “Ён тут не з намі, бо затрымала вучоба, — гаварыла Іна. — Сын летам, як прыежджаў у Віцебск да бабулі, на вяселле стрычнай сястры, пранікся Беларуссю. Казаў

Іна Салаўёва і яе муж-іспанец Крысціян Медыявілья на фэсце ў Мінску

нават: хацеў бы пажыць тут паболей, каб лепш разумець радзіму маці”.

З Беларуссю ўпершыню знаёміліся Ана Марцінас, Лаура і Марыя Рэта, Маргарыта Кано, Леанор Маліна, Эрнэста Таламантэс, Сіксто Льёпіс, Марыя Чорда, Хорхе Паламіна. Уражання ва ўсіх,

кажа Іна, моцныя і светлыя. Асабліва спадабаўся Мінск: сучасны горад, прасторны і чысты. Уразіла і прырода. На памяць у якасці сувеніраў іспанцы павезлі вырабы з саломкі, вышыванкі, кераміку. Крысціян жа набыў і саламяны капялюш, з якім не расставаўся. І ўжо

з Мадрыда Іна і Крысціян пісалі: “Прайшоў час пасля нашых канцэртаў, экскурсій, “смачных вячэраў”. Здаецца, усё было толькі ўчора... Спадзяемся, што пакінулі мы свой след на беларускай зямлі, выступленні іспанскіх артыстаў запомніліся глядачам”. → **Стар. 2**

СПАДЧЫНА

Творцы і мецэнаты

Іван Іванаў

Для таго, каб кніга “Вянок” Максіма Багдановіча пабачыла свет, патрэбна была і друкарня “пана Марціна Кухты”, і сродкі княгіні Магдалены Радзівіл

Паэты — не прадпрымальнікі, а дзелавыя людзі — не паэты. Аднак іх сяброўства часта дае добры плён. “Я не самотны, я кнігу маю/ З друкарні пана Марціна Кухты”. Так, паміраючы, пісаў Максім Багдановіч. “Друкарня літоўца Марціна Кухты — феноменальная з’ява ў гісторыі культуры, — лічыць Алесь Суша, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. — З яе, так сталася, пачалася сучасная беларуская літаратура...”

У Музеі кнігі НББ адкрылася выстава “З друкарні пана Марціна Кухты”, прысвечаная 140-м угодкам вядомага выдаўца. Адкрыццё выставы супала са святкаваннем 25-годдзя незалежнасці Літоўскай Рэспублікі. Таму ўдзел у імпрэзе прымалі як беларускія навукоўцы, грамадскія дзеячы, супрацоўнікі ўстаноў культуры, так і Пасол Літвы ў Беларусі Эвалдас Ігнатавічус, іншыя замежныя госці. Пасол нагадаў пра час, калі Беларусь і Літва перажывалі культурны росквіт і зрабілі вялікі крок наперад. “Гэта вельмі значная і цікавая выстава”, — адзначыў ён. Выступоўцы казалі: варта і надалей супрацоўнічаць у культурнай сферы.

Больш пра княгіню Магдалену Радзівіл, якая фінансавала знакавыя выдавецкія праекты Марціна Кухты, можна даведацца на 3-й старонцы, прачытаўшы гэты тэкст “Магдалена і Мікалай”.

СВОЙ ШЛЯХ

Будзе цёпла ізноў...

Іван Ждановіч

Ганаровы грамадзянін горада Еўпаторыя Віталь Курашык падарыў землякам-беларусам сваю новую кнігу

Віталь Курашык, наш зямляк і ганаровы грамадзянін Еўпаторыі, цяпер зноў жыве ў гэтым вядомым крымскім горадзе. Пра тое мы даведаліся з чарговага, 25-га выпуску беларускай радыёперадачы “Крыніца”, якая выходзіць у Севастопалі і аўдыёфайлам даслана ў рэдакцыю. Стваральнікі “Крыніцы” на чале з кіраўніцай беларускай суполкі Алай Гарэлікавай

палічылі, што радыёслухачам варта нагадаць: Віталь Курашык, ураджэнец беларускага сяла Дзівін (на Палессі, цяпер гэта тэрыторыя Кобрынскага раёна Брэстчыны), нямала папрацаваў на карысць крымскай здраўніцы. На пачатку перадачы вядучыя Зінаіда Падарожняя і Валеры Казьянін раскажваюць, што нядаўна актывісты севастопальскага таварыства “Беларусь” былі запрошаны пагасцяваць у Еўпаторыю, сустрацца з заслужаным земляком.

Як вядома, Крым для Віталія Уладзіміравіча — не чужы: ён у 1982-85 гадах быў старшынёй Еўпатарыйскага гарвыканкама, по-

тым плённа працаваў у Крымскім абкаме партыі, пазней быў старшынёй Савета Міністраў Аўтаномнай Рэспублікі Крым (1991-93). І на карысць Беларусі папрацаваў: з мая 1993-га па чэрвень 2001-га быў першым Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Беларусі ва Украіне. Пра яркія моманты жыцця Віталія Курашык піша ў кнізе “Я не хочу судьбу іную”, раней дасланай у рэдакцыю.

З прыходам Курашыка на пасаду старшыні гарвыканкама (1982) у Еўпаторыі была створана служба “05” для сувязі “ўлады з народам”. Беларусу ўдалося рэалізаваць вялікі праект па пасадцы дрэваў:

тысячы іх і па гэты час, вырашыўшы, упрыгожваюць горад. З шэрагу моцных саюзных міністэрстваў энергічны мэр “выбіваў” грошы на добраўпарадкаванне, інфраструктуру горада, будаваліся станцыя, дарогі, інжынерныя сеткі. Еўпаторыю ўпрыгожыла новая набярэжная. Карацей: за тры гады горад было не пазнаць. Таму старанна працаўніка і забралі “вышэй”, на працу ў Сімферопаль. Потым ён жыў і працаваў у Кіеве, актыўна ўдзельнічаў у рабоце Усеўкраінскага саюза беларусаў.

І вось летась Віталь Курашык вярнуўся жыць у Еўпаторыю.

Віталь Курашык

Супляменнікам, што прыехалі да яго, ён раскажаў: гэта горад, які ён заўсёды любіў і куды хацеў вярнуцца. Новую кнігу Віталія Курашыка “Сюжэты з жыцця. Пасол згадвае і разважае” з аўтографам аўтара атрымаў кожны з гасцей. Ён шмат распавёў пра Еўпаторыю, і ўсё — з вялікай любоўю да горада, з глыбокай павагай да яго жыхароў і клопатам пра яго развіццё. → **Стар. 4**

СУПЛЯМЕННІКІ

Мелодыі
светлай тугі**(Заканчэнне.****Пачатак на стар. 1)**

Пакуль у Іспаніі няма беларускай суполкі, да якой Іна і Крысціян маглі б далучыцца. А чаму б не стварыць! Яны гатовы таму паспрыяць, пакідаюць адрас электроннай скрынкі — inpasolov2006@yahoo.es — для сяброў і аднадумцаў у Беларусі, супляменнікаў з іншых краінах. Бо так хочацца, пішуць Іна і Крысціян, творчым людзям-беларусам быць бліжэй адзін да аднаго.

Музыка настальгіі

Пра жаданне далучыцца да беларускай суполкі казалі і піяністка, кампазітар Юлія Раманцова з іспанскага горада Мурсіі. Яна гатова і сама яе стварыць, калі будзе падтрымка з боку беларускай дзяржавы. Выступленні Юліі таксама ўпрыгожылі Фэст. Зрэшты, творчасць адметнай кампазітаркі Раманцавай, якая пераехала ў Іспанію 20 гадоў таму, у Беларусі памятаюць. Юлія нагадвае пра сябе новымі творами.

Цяпер яна член саюзаў кампазітараў Іспаніі ды Беларусі, піяністка, выкладчыца, аўтар падручніка для дзяцей “Музычная мазаіка”. Юлія Раманцова лічыць: усё ў яе жыцці склалася паспяхова.

Бацькі Юліі — прафесійны музыкі, вядо-

мая людзі. “Тата — баяніст, педагог, кампазітар, заслужаны работнік культуры Беларусі, мама — піяністка, выкладала фартэпіяна ў педвучылішчы, — гаворыць Юлія. — І калі я вырашыла таксама быць музыканткай, гэта нікога не здзівіла. Я вучылася ў мінскай кансерваторыі на кампазітарскім аддзяленні, а заканчвала ўжо кансерваторыю горада Мурсіі ў Іспаніі”. Яна піша камерную, харавую, фартэпіянную, сімфанічную музыку. І творы ў яе выкананні гучаць вельмі сучасна. Піяністка запатрабаваная ў Іспаніі і як кампазітар, і як выканаўца. Юлію запрашаюць на прэзентацыі, дабрачынныя акцыі, яна дае канцэрты, выпускае кампакт-дыскі. Адзін з апошніх — пад назвай “Для цябе”, гэта фартэпіянная музыка. Юлія Раманцова давала аўтарскі канцэрт у Мурсіі, прадстаўляла кампакт-дыск у Мадрыдзе, гастралювала па ўсёй Іспаніі. Задуманы цікавы праект: фламенка для фартэпіяна, сінтэз класічнай школы і музычнай культуры фламенка. Беларуская жадае такою музыкай пакарыць сэрцы іспанскіх слухачоў. І беларускія матывы надаюць адметнасці музыцы Юліі заўсёды. На ўсіх канцэртах яна выконвае кампазіцыю “Еўфрасіння Полацкая”, напісаную яшчэ

ў Мінску, часта гучыць і вакальны цыкл на вершы Максіма Багдановіча. Шмат лірычных кампазіцый напісана, прызнаецца, дзякуючы тузе па Радзіме. Некаторыя з іх настолькі прыйшліся даспадобы слухачам, што адзін з яе прыхільнікаў нават зрабіў кліпы на іх і размясціў на інтэрнэт-партале youtube.com.

Цікавіцца Юлія і фальклорам, нядаўна закончыла музычную трылогію паводле беларускіх тэкстаў. Увогуле Юлія Раманцова называе сябе ў творчасці эксперыментатарам, піша розную музыку. Часам і эстрадныя песні, якія сама выконвае. Цяпер працуе ў кірунку фьюжн, нью-эйдж і фламенка. “Часта назвы кірункаў пужаюць, — усміхаецца, — аднак музыка гэта вельмі прыгожая, лірычная”. Юлія прывозіла свае творы і ў Беларусь, прадстаўляла на радыё “Культура” альбом “Arboles”. А летась сустрэлася са студэнтамі Універсітэта культуры і мастацтваў, дзялілася напрацоўкамі, паказвала відэаматэрыялы.

У Беларусі Юлія правяла шмат часу. Прыехала разам з сынам Максімам, які, кажа маці, хутка асвоіўся сярод аднагодкаў, знайшоў сяброў. Разам яны шмат гулялі па горадзе. “Спадалася нам

Кампазітар і піяністка Юлія Раманцова

Траецкае прадмесце, Верхні горад, Ратуша на плошчы Свабоды, — дзеліцца ўражаннямі Юлія. — Ездзілі з сынам па мінскіх прыгодах, пабывалі ў новым Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны”. Пасля такіх экскурсій Максім па-новаму пачаў успрымаць матуліну Радзіму.

У Мурсіі Юлія вельмі тужыць па роднай краіне. І не толькі таму, што тут жывуць яе бацькі, родныя. “У беларусаў усё іншае: і менталітэт, і далікатнасць... — кажа

Юлія. — Многаму іспанцам трэба вучыцца ў нас. Скажам, пунктуальнасці і цярдлівасці”. Сваім вучням у каледжы Юлія Раманцова на карце Еўропы паказвае, дзе знаходзіцца Беларусь, яе родны Мінск. Расказвае пра гісторыю і традыцыі народа. А блізкіх і сяброў даўно прывучыла да беларускай кухні: па святах гатуе дранікі, боршч, калдуны, робіць мацанку. Аднак, прызнаецца, не хапае там селядца, смятаны, тварага, халвы, а больш за ўсё — смачных матуліных пірагоў...

Чым багата
“Беларуская хата”**Цікавы праект рэалізавалі супляменнікі з Іркуцка**

“Беларуская хата” ў гасцях у “Дома рамёстваў” — так называлася выстава, якую ладзіў вядомы беларускі клуб “Крывічы” ў філіяле Музея гісторыі горада Іркуцка: ён і называецца Домам рамёстваў. Адкрыццё выставы зрабілі ўрачыстым, тэатралізаваным. Майстры, якія працуюць у плыні традыцыйных беларускіх рамёстваў, прадставілі свае працы. Вялікую цікавасць выклікалі і вырабы, прадметы побыту, сабраныя крывічанцамі ў этнаграфічных экспедыцыях па беларускіх вёсках Іркуцкай вобласці. На выставе можна было пазнаёміцца і з вядомымі тэхнікамі — ганчарства, лозапляценне, ткацтва, вышыўка... — і з малавядомымі ў рэгіёне: саломпляценне і выцінанка. Усяго на выставе майстэрні “Беларуская хата” было больш за сотню прац.

Нагадаю, Іркуцкая гарадская маладзёжная грамадская арганізацыя “Моладзевы клуб “Крывічы” адраджае і развівае духоўныя і культурныя традыцыі беларусаў, спрыяе пераемнасці пакаленняў у сферы нацыянальных звычаяў, абрадаў, рамёстваў, жыццёвага ўкладу і маральных асноў. Мы дапамагам маладым людзям Іркуцка правяць сябе ў грамадска карысных справах, знайсці занятак па душы, далучыцца да творчасці, крэатыўства. Дзеля гэтага ў нас створаны Студыя аўтэнтычных спеваў для дзяцей і моладзі, Студыя навучання бытавым і сярэднявечным народным танцам, Рамесная майстэрня “Беларуская хата”. А каб была пераемнасць традыцый, мы ладзім этнаграфічных экспедыцый у месцы кампактнага пражывання беларускіх перасяленцаў у Іркуцкай вобласці.

Алег Рудакоў, г. Іркуцк**ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?**

Прытулак любові, купалаўскі дом...

Беларуская школа ў Рызе адсвяткавала 20-годдзе

“Прытулак любові, купалаўскі дом...” — хораша кладзецца радок з верша Сяргея Панізьніка на пачатак нагатак пра нашу Рыжскую Беларускаю асноўную школу імя Янкі Купалы, якая сёлета святкавала 20-годдзе. Ва ўпрыгожанай зале сабраліся дарослыя і дзеці, настаўнікі, госці, прадстаўнікі Пасольства. Гарталі разам старонкі школьнай гісторыі, якая пачалася яшчэ ў 1991-м, калі на чале з Вячкам Целешам і пры яго ўдзеце з мастацкай студыі “Вясёлка” паўстала надзельная школа. А праз тры гады пачаў працу і першы беларускі клас. Першым настаўнікам быў паэт і перакладчык Андрэй Гуцаў, які цяпер жыве ў Мінску. Крыху пазней прыйшла Тамара Антонаўна Станкевіч. Яна прыклала шмат намаганняў дзеля адраджэння беларускага школьніцтва ў Латвіі. То была не проста настаўніца, а вялікі энтузіяст, ініцыятар

Ганна Іванэ (трэцяя злева) з сябрамі і гасцямі ўрачыстасці

правядзення беларускіх свят і проста добры і надзейны сябар усім, хто меў тады дачыненне да школы. Тамара Антонаўна ўжо адышла ў Вечнасць, але памяць пра яе захоўваецца ў нашых сэрцах.

Цяпер у Беларускай школе 150 вучняў, 25 настаўнікаў. Моцная каманда, якая пра-

цуе на захаванне гісторыі, традыцый беларусаў, ладзіць духоўную повязь маладых пакаленняў з продкамі. Жадаючы зберагчы нацыянальную адметнасць, “беларусамі звацца”, мы клапоцімся пра захаванне моўных, песенных, музычных скарбаў. Прыемна, што рыжскі Дэ-

партамент па адукацыі, культуры і спорце ў асобе спадарыні Сандры Улітэ даў высокую ацэнку педкалектыўу школы. Усе настаўнікі атрымалі пахвальныя лісты.

Кранула і парадавала нас, што на свята прыехаў намеснік Міністра адукацыі Беларусі Сяргей Руды. Высокі

госць станоўча ацаніў працу школы, выказаў меркаванні наконт будучыні. Сяргей Валянцінавіч запэўніў: Беларусь з вялікім клопам і ўвагай ставіцца да Рыжскай школы, будзе так і надалей. Цёплыя словы прагучалі і ад Пасла Беларусі ў Латвіі Марыны Далгаполавай. Пасол упэўнена, што настаўнікі робяць усё дзеля таго, каб вучні сталі адукаванымі, творчымі, адказнымі людзьмі.

Так, у школе працуюць сапраўдныя прафесіяналы, шчырыя энтузіясты, патрыёты, у якіх, можа, крыху больш напружана, чым у іншых, б’юцца сэрцы. Дарагі настаўнік, усміхніся, стань святлейшым ад гэтай усмешкі сам, людзям падары яе, і найперш вучням сваім! Свята ў школе запомніцца нам і музыкаю, спевамі, прыгажосцю беларускіх строяў. Мы адчувалі адзінства і гонар за справу, якую робім. “Беларуская школа ў Латвіі — вельмі каштоўны здабытак усёй нашай дыяспары”, — лічыць Валянціна

Піскунова, старшыня Саюза беларусаў Латвіі і даўні сябар школы. А мы ўдзячны ўсім, хто ўдзельнічае ў яе жыцці не толькі ў святы, але і ў будні. З гэтай нагоды — вялікая падзяка нашым сябрам, прадпрымальнікам-мэцэнатам.

У нашым Купалаўскім доме святла і згоды хапае, падаецца мне, на ўсіх. Пяшчотна і пранікнёна гучалі шчырыя віншаванні ад рыжскіх беларускіх суполак “Прамень” і “Сьвітанак”, ад гуртоў “Надзея” і “Вытокі”. Свята нам помніцца, і праца доўжыцца. Я жадаю сваёй роднай школе, каб яшчэ шмат гадоў працівала яна ў святой любові да малага чалавека. Каб хапала ўсім у яе сценах дабрны і цяжасцяў, каб як мага болей таленавітых і ўдзячных вучняў было. Свелага табе шляху ў будучыню, родная школа!

Ганна Іванэ, дырэктар Рыжскай Беларускай асноўнай школы імя Янкі Купалы

АСОБЫ

Магдалена і Мікалай

Культурная грамадскасць на Уздзеншчыне, а таксама ў Мінску ўшанавала годныя даты беларускай гісторыі, звязаныя з лёсам славытых землякоў — князёў Магдалены і Мікалая Радзівілаў

70 гадоў таму, 6 студзеня 1945 года ў швейцарскім гарадку Фрыбурзе пры кляштары сяцёр-дамініканак ціха і незаўважна для свету, які знемагаў ад Другой сусветнай вайны, сышла ў Вечнасць маленькая акуратная паважнага веку жанчына. Жыццё яе — нібы сама гісторыя Беларусі за пэўны час, калі, пераадолювачы заняпад, ішла яна да адраджэння. Жанчынай была Магдалена з роду Завішаў Радзівіл (1861—1945). Яе імя ў сілу пэўных абставін не ўпрыгожвала раней пантэон славытых дзеячаў Беларусі, хоць яе справы вартыя гонару, пашаны і ўдзячнасці нашчадкаў. Са спадарыні Магдалены, упэўнена я, можна браць прыклад служэння Богу, Айчыне і бліжняму. Але часы мяняюцца, і цяпер мы цікавімся: што пакінулі на нашай зямлі прадстаўнікі арыстакратычных родаў, беларускія князі ды вяльможы-земляўласнікі? А яны ж узводзілі храмы, пашыралі асвету, культуру, дбалі пра росквіт гаспадаркі.

Ужо ў наш час у сузор’і гэтых імёнаў аднавілася і зорка княгіні Магдалены Радзівіл — свядомай і дзейнай беларускі, мецэнаткі і асветніцы. Сто гадоў таму яна спрычынілася да адраджэння беларускай культуры і літаратуры: менавіта на яе сродкі друкаваліся першыя беларускія газеты і кнігі, пашыралася выдавецкая дзейнасць. У яе маёнтках працавалі беларускія школы для вясковых дзяцей, яна адкрывала прытулкі для сірот і шпіталі для параненых і хворых пад час Першай сусветнай вайны, ахвяравала вялізныя сродкі на святыні і рэлігійную дзейнасць.

Магдалена нарадзілася 8 ліпеня 1861 года ў Варшаве. Яе бацька Ян Казімір Завіша паходзіў са знакамітага шляхецкага роду герба Лебедзь, быў вядомым навукоўцам — гісторыкам і археолагам, шанаваў сваё беларускае паходжанне і быў свядомым патрыётам Айчыны. Цэнтрам яго спадчынных земляў быў палац у Кухцічах (цяпер пасёлак Першамайск) за некалькі вёрстаў ад Узды ў тагачасным Ігуменскім павеце. Любоў да Беларусі ад бацькі перадалася і Магдалене. Бацька быў для яе ўзорам служэння высокім ідэалам патрыятызму, сумленнасці, дабрачыннасці. Менавіта Магдалене ў спадчыну і адышлі па смерці Яна Завішы бацькоўскія маёнткі Кухцічы і Жорнаўка на Міншчыне.

Аўдавеўшы ў першым шлюбе, Магдалена без асаблівага жалю пакідае Варшаву і пасяляецца на бацькавай радзіме. Менавіта там яна чуецца дома. Яна і шмат падарожнічае, наведвае еўрапейскія сталіцы, варшаўскую радню. Але сэрца яе належыць Беларусі. Важнай падзеяй яе асабістага жыцця стала знаёмства ў 1904-м у Англіі з князем Мікалаем Вацлавам Радзівілам — прадстаўніком берлінскай галіны беларускага маг-

нацкага роду. Па бацькавай лініі князь быў праўнукам знакамітага Антонія Радзівіла — аўтара музыкі да оперы “Фаўст” паводле вядомага твора Гётэ. Хоць князь Мікалай быў збяднелым прадстаўніком роду, ды гэта быў чалавек неардынарны — смелы ваяр, які вызначыўся гераізмам у Руска-японскай вайне (пад Порт-Артурам) і быў узнагароджаны ордэнам св. Уладзіміра, сапраўдны рыцар. Будучы “літвінам” з паходжання, ён цікавіўся беларускім фальклорам, народнымі традыцыямі, меў чуласць да іх носьбітаў — сялянаў, і тым не мог не заваяваць сэрца Магдалены. Сваімі прыхільнасцямі ён нагадваў Магдалене бацьку. Ды і яна адпавядала Мікалаю беларускім патрыятызмам. Нягледзячы на вялікую розніцу ва ўзросце (Магдалена была старэйшая за Мікалая на 19 гадоў), у 1906-м у Лондане адбыўся шлюб Мікалая і Магдалены. Іх асуджалі ў варшаўскіх салонах, для іх зачыніліся дзверы ўсіх арыстакратычных польскіх дамоў і клубаў. Але гэта не спалохала маладых сужонкаў, аднадумцаў у духу: у іх была Беларусь, былі землі з маёнткамі. Маг-

Мемарыяльная дошка ў памяць князя Мікалая Радзівіла ў Кухцічах

далена аформіла ў валоданне Мікалая родавы маёнткі ў Кухцічах, а ён — не толькі смелы ваяр, але і дбайны гаспадарнік — найперш заняўся пабудовай чыгуны, каб злучыць глыбінку з цэлым светам, стварыць умовы для развіцця прамысловасці краю. Дбаў і пра лясную гаспадарку, спрыяў таксама ўвядзенню новых тэхналогій у земляробстве.

Пачатак Першай сусветнай вайны перапыніў тую дзейнасць: Мікалай, які быў капітанам рэзерву 52-га палка драгунаў расійскай арміі, пайшоў на фронт, і 17 (30) лістапада 1914 года быў забіты ў баі ва Усходняй Прусіі. Яго пахавалі ў склепе касцёла ў Кухцічах, набажэнства праводзіў ксёндз Аляксандр Астравіч, ён жа паэт Андрэй Зязюля, які сябраваў з Магдаленай і Мікалаем. У сваёй прамове ён адзначыў ваярскую смеласць князя, яго руплівае гаспадаранне на карысць краю, любоў да беларускай мовы і адданасць справе беларускага адраджэння. Жалобны вянок на труну князя Мікалая ўсклала пісьменніца

Княгіня Магдалена Радзівіл

Князь Мікалай Радзівіл. Фота з архіва Віктара Хурсіка

Алаіза Пашкевіч (Цётка). І хоць князь Мікалай не нарадзіўся тут, але “сынам зямлі беларускай” лічылі яго супляменнікі, развітваючыся з ім.

Справа беларускага адраджэння ўзвышала жыццё Мікалая і Магдалены. Маёнткі прыносілі немалы даход, значная частка якога ішла на дабрачынныя справы. Яны фінансавалі выданні і дзейнасць выдавецкіх суполак. Гэта была не заўважная, але надта патрэбная чыннасць людзей, якія не шукалі сабе славы, але служылі культурнаму адраджэнню Айчыны. Цяпер вядома: менавіта з дапамогай

пад псеўданімам Т. Гушча, “Рунь” Максіма Гарэцкага (1914), “Курганная кветка” Канстанція Буйло (1914), “Васількі” Ядвігіна Ш. (1914). Аўтараў можна лічыць заснавальнікамі нацыянальнай літаратуры. Дабрачынную дзейнасць Магдалены Радзівіл не перапынілі ні вайна, ні гібель мужа. Памяць пра яго, відаць, натхняла яе на працяг справаў, якія вялі яны сумесна. Вайна прынесла народу вялікія выпрабаванні і пакуты. Магдалена спрыяла адкрыццю дзіцячых прытулкаў і шпіталюў, заснавала ў Мінску дабрачыннае таварыства “Літасць” для дапамогі сем’ям пакліканых у войска. У сваіх уладаннях княгіня адчыніла некалькі беларускіх пачатковых школ для сялянскіх дзяцей, выкладалі ў іх і сёстры Канстанцыі Буйло. Яшчэ ў даваенны час Магдалена выдаткоўвала сродкі на стыпендыі для студэнтаў-беларусаў, асабліва для тых, хто ішоў вучыцца ў духоўныя семінары. Магдалена Радзівіл і сама была шчырай верніцай-каталічкай, прыхільнай усходняга абраду. Рупілася пра пабудову грэка-каталіцкай царквы ў Мінску, але не атрымала на тое дазволу гарадскіх уладаў; пасылала грошы на набыццё беларускіх кніг для Духоўнай каталіцкай акадэміі ў Пецярбурзе, дзе вучылася шмат будучых беларускіх святароў. Урэшце, змушаная да выезду за мяжу ў 1918-м, яна ахвяравала на пабудову Беларускага калегіума ў Рыме каштоўнае брыльянтавае калы, ды здзейсніць план тады так і не ўдалося.

Напрыканцы жыцця, жывучы на эміграцыі пад апекай сяцёр-дамініканак, княгіня Магдалена, як вядома, з ахвотаю займалася пляценнем так званых “каронак”: рабіла пацеркі для ружанцовай малітвы, шырока прынятай у каталіцкай традыцыі. Зрэшты, і ўсё яе жыццё было як ружанцовая малітва за Беларусь.

Магдалена Радзівіл лічыла сябе беларускай і менавіта так публічна пазіцыянавала сябе. Яна шанавала беларускую мову і ўсяляк спрыяла яе пашырэнню. Так, апрача адкрыцця беларускіх школ, яна ўласным загадам перавяла ўсё справаводства ў сваіх маёнтках на беларускую мову. “Я грошай для маіх беларусаў не шкадую”, — так не раз казала Магдалена, па ўспамінах

сучаснікаў. Гэта быў матэрыяльны фундамент беларускага адраджэння, без якога яно не магло існаваць, пашырацца і весці да дзяржаўнасці Беларусі.

“Яе беларусы” сёння на Уздзеншчыне і ў Мінску з удзячнасцю згадваюць і шануюць княгіню-патрыётку, пашыраюць сведчанні пра яе дзейнасць, аднаўляюць памяць пра яе і яе гераічнага мужа. Першай данінай памяці ёй стала кніга выдаўца, журналіста, краязнаўцы Віктара Хурсіка “Белы лебедзь у промнях славы”, прысвечаная Магдалене Радзівіл і выдадзеная ў 2001-м, да 140-х угодкаў. Гэта кніга-адкрыццё! Яна натхніла многіх, у тым ліку і мяне, на пашырэнне ведаў пра зямлячку.

У памяць пра спадарыню Магдалену нямаю робяць яе землякі. Яе прыклад натхняе іх на адраджэнне культурнай памяці і гістарычных каранёў. У прыватнасці, уздзенскі прадпрымальнік Аляксандр Нікітка з 2008-га выдае календары, прысвечаныя славытым дзеячам і гістарычным мясцінам краю. Календар на 2011 год быў прысвечаны Магдалене Радзівіл — да 150-х угодкаў — і змяшчаў партрэт княгіні, намаляваны мастаком Алесем Цыркуновым. Хоць партрэт і выклікаў вакол сябе бурную палеміку, ды прыгажосць і сімвалічны змест яго, можна сказаць, зрабілі з яго нацыянальны абраз, у якім асоба княгіні становіцца вобразам-алегорыяй Маладой Беларусі.

150-годдзе Магдалены Радзівіл было адзначана правядзеннем круглага стала, які ладзіла Міжнародная асацыяцыя беларусістаў і Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Сабраліся навукоўцы, культурныя дзеячы, мастакі, прадпрымальнікі, матэрыялы ўвайшлі ў кнігу “Асветніцы і мецэнатка: Да 150-годдзя Магдалены з Завішаў Радзівіл”, што выйшла ў 2013 годзе. Гожа цаглянка ў помнік княгіні Магдалене Радзівіл, знак удзячнасці ёй.

Нібыта сама Магдалена натхніла землякоў на аднаўленне каванай касцельнай брамы ў цэнтры Узды. Сэрца радуецца, калі глядзіш на гэтую дбайна ўзноўленую прыгажосць. Імем Магдалены Радзівіл названа адна з новых уздзенскіх вуліц. А летась 9 снежня ў Кухцічах-Першамайска каля Узды адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар Мікалая Вацлава Радзівіла, адважнага ваяра і патрыёта: усталяванне яе прымеркавалі да сотых угодкаў з часу гібелі гаспадара маёнтка. Патрыятычная падзея таксама з’яднала тых, хто неабыйкава да сваёй гісторыі, памятае продкаў ды іх высакародныя ўчынкi, актыўна спрыяе культурнаму адраджэнню Бацькаўшчыны.

...Спачыўшая 70 гадоў таму і пахаваная на чужыне, дзе змушана была доўга жыць, Магдалена Радзівіл у духу заўсёды была і застаецца з’яднанаю з роднай зямлёй і яе людзьмі. А зямныя справы і дабрачыннасці княгіні-беларускі, думаецца, выслужылі ёй месца ў Валадарстве Божым сярод святых заступнікаў і нябёсных апекуноў Беларусі.

Дарэчы. У Мінску 23 лютага ў гонар святой памяці Мікалая і Магдалены Радзівілаў была ўрачыста адслужана памінальная Імша ў касцёле Святога Роха на Залатой Горцы.

Ірына Багдановіч, выкладчыца Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Прыгожыя і яркія абярэгі

Майстрыха з Браслаўшчыны вучыла супляменнікаў распісваць велікодныя яйкі ў Даўгаўпілсе, у Цэнтры беларускай культуры

У Цэнтры беларускай культуры прайшлі майстар-класы “Беларуская пісанка: выбар велікодных яек”, якія правяла метадыст Браслаўскага музея традыцыйнай культуры Ларыса Дарафейчык. Як вядома, Вялікдзень сёлета ў кагалікоў і пратэстантаў прыпадае на 5 красавіка, і напярэдадні свята Цэнтр зрабіў такі падарунак гараджанам. Дарэчы, слова пісанка з націскам на першую літару а, расказала гасця, на санскрыце азначае: прыгожы, яркі. Выбар пісанак лічыўся на Беларусі выключна жаночай справай. Позна ўвечары, калі сям’я засынала, гаспадыня распачынала карпатлівую, амаль ювелірную працу: распісвала арнаментальнымі ўзорамі яйкі-абярэгі. Для таго выкарыстоўваўся воск.

А ці ведаеце вы, што раней яйкі распісвалі беларускі не толькі да Вялікадня? Такія маленькія творы мастацтва рабіліся яшчэ з часоў язычніцтва да вяселля, нараджэння дзіцяці, як абярэг на далёкую дарогу, на пачатак новай справы ці будаўніцтва дома. Жанчына перадавала каштоўную традыцыю дочкам і ўнучкам. Раней для велікодных пісанак браліся яйкі маладзенькіх курчак, знесення ў пару першага вясновага маладзкіка. Яшчэ патрэбны чысты пчаліны воск ды “вада дзевяці крыніц”: гэта ўжо магічная сіла зямлі. Малюнак наносіўся пяром ці саломінкай. З кропелек і кропак нараджаліся мудрагелістыя ўзоры, але абавязковымі былі знакі Сонца, Дрэва Жыцця. Пісанкі ніколі не прадаваліся — толькі дарыліся.

СВОЙ ШЛЯХ

Будзе цёпла ізноў...

(Заканчэнне. Пач. на стар. 1)

У Еўпаторыі, пабачылі супляменнікі, збераглося нямала зялёных прысадаў і зон. Адным з любімых месцаў адпачынку ў горадзе застаецца набярэжная, дзе і гасці Віталія Курашыка з задавальненнем гулялі. Але працы патрэбна яшчэ шмат, каб вярнуць чарнаморскай пярыне былыя бляск і славу ўзорнага курорта.

Віталь Курашык завёз землякоў і на Мемарыяльны комплекс “Красная горка”. Там пахавана больш за 12 тысяч расстраляных фашыстамі мірных жыхароў, якіх скідвалі ў кіламетровы супрацьтанкавы роў. Мемарыял з манументам створаны як своесаблівы вянок памяці вакол вялізнай брацкай магілы.

Майстар-клас у Даўгаўпілсе праводзіць Ларыса Дарафейчык (злева)

Ларыса Дарафейчык падзялілася сакрэтамі выбару беларускіх пісанак у сучасных умовах. У пакоі, дзе ішоў майстар-клас, былі яйкі, пчаліны воск, фарбавальнікі (прыродныя і з крамы), гарэлкі-спіртоўкі. Тэхналогія нескладаная. Спачатку яйкі кладуць у халодную падсоленую ваду і адварваюць. Астуджаюць. На пачатку росты яйка праціраюць воцатам, каб абясцусціць паверхню, потым простым алоўкам на шкарлупіну наносіцца малюнак. Затым ён абводзіцца воскам, для чаго апошні разражаюць у ёмістасці. Ролю пяра ў спадарыні Ларысы выконвае пісачок — яго лёгка зрабіць са шпількі, пэндзліка ці нечага падобнага. Пакрытае васковым малюнкам яйка апускаецца на час у раствор фарбы. У нас то была ўжо гатовая фарба, у якую дадалі лыжку воцату. А можна ўзяць шалупінне цыбулі (чырвоны колер), лісточкі бярозы (зялёны), галінкі маладой яблыні (жоўты). І вось яйка

насуха выціраецца, вызваляецца ад воску. Для гэтага яго акуратна падаграваюць над полымем спіртоўкі і здымаюць часцінкі воску анучкай. І яшчэ тонкасць: каб пісанка блішчала, яе націраюць алеем.

Удзельніцы майстар-класа радаваліся першым і ўдалым сваім пісанкам, як дзеці. Увогуле ж у нашым Цэнтры ёсць усе ўмовы для падобных творчых сустрэч, каб людзі маглі самавыяўляцца, дакрануцца да беларускай культуры. У нас спяваюць і танцуюць, праходзяць тэатральныя імпрэзы, вернісажы, гучыць высокая паэзія. Аднак народным промыслам, дэкаратыўна-прыкладному мастацтву раней мы не надта надавалі ўвагу. Цяпер гэта — новы кірунак дзейнасці ЦБК. Будзем вучыць усіх, хто жадае, працаваць рукамі, ствараючы прыгажосць. На бягучы год у нас запланаваны семінары і творчыя майстар-класы па выбаце глінянай свістулькі, разьбяной драўлянай

лыжкі. Будзем вучыцца плесці традыцыйныя паясы, рабіць лялькі-абярэгі, саламяныя кветак ды іншыя рэчы, якія ўласцівыя для традыцыйнай беларускай побытавай культуры. У гэтым нам дапамогуць спецыялісты з Беларусі. Дарэчы, і майстэрня “Беларуская пісанка: выбар велікодных яек” працавала ў нас дзякуючы Пагадненню аб супрацоўніцтве паміж аддзелам ідэалагічнай працы, культуры і па справах моладзі Браслаўскага выканкама і ўстановай Даўгаўпілскай гарадской думы “Цэнтр беларускай культуры”.

А чытачоў “Голасу Радзімы” беларусы з Даўгаўпілса-Дзвінска віншуюць са светлым святам Вялікадня, якое ўжо, як кажуць, на парозе. Жадаем усім моцнага здароўя, сямейнага дабрабыту, гармоніі ды прыгажосці ў душы.

Жанна Раманоўская,
кіраўніца Цэнтра
беларускай культуры

Набярэжную ў Еўпаторыі рабілі, калі мэрам быў Віталь Курашык

вось у тым, што гэта для яго не проста прыгожыя словы, мы і самі мелі магчымасць пераканацца”.

Сябар Віталія Курашыка паэт Анатоль Мірзаян пра яго напісаў так: “Ты клінка острие поменял на перо./ Побежали вдогонку строка

за строкой./ Ты всегда созидал, создавая добро./ Будет снова тепло/ Тем, кто вместе с тобой”. Спадзяемся і мы, што творчыя кантакты беларусаў з розных куткоў будуць на карысць ім самім, а таксама і людзям іншых нацыянальнасцяў.

СЯБРЫ

Дух паэзіі збліжае...

Сяргей Шычко

Украінскі перакладчык разгадвае таямніцы беларускіх словаў

У Кіеве выйшла кніга “Таямніца пяра” — пераклады на ўкраінскую мову з паэзіі народаў свету. Пераўвасобіў здабыткі прыгожага пісьменства больш чым 60 паэтаў вядомы пісьменнік, заслужаны дзеяч мастацтваў Украіны Аляксей Кананенка. Пад адной вокладкай сабраны ўзоры азербайджанскай, армянскай, беларускай, грузінскай, казахскай, туркменскай, узбекскай, рускай паэзіі.

Аляксей Кананенка — добры сябар Беларусі, яго ў нас ведаюць як літаратара, кнігавыдаўца. Рэдкі год Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш абыходзіцца без яго ўдзелу. З просьбай пракаментываць сам факт з’яўлення такой своеасаблівай анталогіі я патэлефанаваў у Кіеву самому перакладчыку.

—Аляксей Анатолевіч, побач у вашай кніжцы — пераклады класікаў і сучаснікаў. Чым кіраваліся, выбіраючы паэтаў і іх вершы?

Аляксей Кананенка

—Уласнымі сімпатыямі як паэта і як чытача, улюбёнага ў паэзію. Я шмат езджу па краінах СНД. І так склалася, што пераклаў сяброў, а з класікаў — тых, увагу на якіх мне дапамаглі звярнуць. Як, напрыклад, туркменскі раздзел адкрываецца перакладамі з Махтумкулі. А пасля ўжо ідуць вершы Бібі Араздурдыевай, Атамурада Атабаева, Агагельды Аланазарава...

— Іх добра ведаюць цяпер і ў Беларусі... У нас выйшла кніга Агагельды Аланазарава, друкаваліся яго вершы ў перыядыцы, калектыўным зборніку. Перакладаюць і Атамурада Атабаева. Пабачыла свет вялікая кніга вершаў Махтумкулі на беларускай мове. Між іншым, ужо другая... Праглядаю беларускі раздзел, а класікаў не бачу...

— Над гэтым яшчэ працую. Пакуль што пераўвасобіў на ўкраінскую вершы Віктара Шніпа, Людмілы Рублеўскай, Алеся Бадака, Таццяны Сівец... Работа над перакладамі дапамагла ўбачыць, як цікава жыве беларуская паэзія. Дзякую Богу, што звёў мяне лёс з такімі яркімі асобамі. Дарэчы, Алеся Бадака, укладальніка анталогіі “Беларусь — Украіна: сутуча сэрцаў”, наш Нацыянальны саюз пісьменнікаў ушанаваў ганаровым знакам.